

EDEBİ ESERDE TARİHİN YENİDEN YORUMLANMASI BAĞLAMINDA OFLAZOĞLU TRAGEDYALARI

*Hüseyin DOĞRAMACIOĞLU**

ÖZET

Oflazoğlu tragedyaları konularını genellikle tarihten alır. Tarihi vakalardan hareketle yazılan bu oyunlarda geçmişe sadık kalındığını görmekteyiz. Oflazoğlu, yaşanan hadiseleri saptırmadan, geçmişi edebî eserin fiktif yapısı içerisinde ele alır. Bununla birlikte tarihin edebî eserlerle estetik haz alınarak yeniden yorumlanmasına öncülük edilir. Yazarın tragedyalarında millî değerlerimizin edebî eser kurgusu içerisine sindirilerek verildiği görülür. Bu durum, Oflazoğlu'nun oyunlarına ayrı bir önem katar. Millî değerlerimizi edebî eserle ve gerçeklerden sapmadan yeni nesillere öğretmek için Oflazoğlu'nun tiyatrolarından yararlanmak mümkündür.

Bu çalışmada Oflazoğlu'nun eserleri tarihi kaynaklarla karşılaştırılarak edebî eserde gerçeklik çizgisine ne kadar bağlı kalındığı araştırılmıştır. Ayrıca edebî eserle tarihi gerçeklerin mukayesesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Oflazoğlu tragedyaları, gerçek, tarih, edebî eser, kurgu.

THE TRAGEDIES OF OFLAZOĞLU IN THE CONTEXT OF RE- INTERPRET OF HISTORY IN THE LITERARY ART

ABSTRACT

The tragedy of Oflazoğlu generally has received its subjects from history. We see that it has been stuck to history in these theaters which wrote using historical events. Oflazoğlu has led to re-interpret of the history using literary art, synthesizing aesthetic pleasure and historical information. We see that national values have been given in the fictive structure of literary art in the writer's historical theaters. This event has given a different importance to tragedy of Oflazoğlu. It's possible to benefit from theatre of Oflazoğlu for teaching our national values to new generations using literary art but not changing the historical events.

In this study, it was investigated how Oflazoğlu's literary works in parallel with historical events comparing his tragedies to historical studies. In addition it was made comparison of the literary works and historical facts.

Key Words: Tragedies of Oflazoğlu, the real, history, literary works, fiction.

* Yrd. Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Ü. Fen Ed. Fak. TDE Böl. El-mek: hdogramacioglu@mynet.com

Giriş

Tarihî vakalar edebiyatçılar için zengin birer kaynaktırlar. Bu kaynaktan beslenen edebî eserler okuyucular üzerinde millî ve estetik bir duygu oluştururlar. Bunun yanında tarihî realite çizgisinden sapmadan oluşturulan edebî eserler tarihî bilginin topluma doğru bir biçimde aktarılmasını sağlar. Oflazoğlu'nun oyunlarındaki karakterler, tarihî gerçek şahsiyetlerin kişiliklerine uygun olarak oluşturulmuştur. Eserlere bu yönüyle baktığımızda yazarın tragedyaları tarihî gerçeklik çizgisinin yanı başında yer almaktadır. Tarihin edebî eserler vasıtasıyla yeniden yorumlanması, tarihî gerçeklerin daha net bir biçimde anlaşılmasını sağlar. Zaten asıl amaç tarihî bilgiyi edebî zevkle harmanlayıp nesillere fikir üretebilme yeteneğini kazandırmak olmalıdır. Tarihin farklı yorumlanması olayların saptırılması anlamına gelmemektedir:

“Bütün tarihçiler incelenen bir olguyu, farklı üsluplarla söyleyip izah edebilir ve fikir üretebilir. Tarihçi, araştırıp inceler ve fikir üreterek sunar, bunları sunarken de kendince sunar. Nesnellğe öznellik katar. Bu, şahit olunan hakikatin saptırılması değildir. Aksine, hakikatlerin değişik gözlüklerle ifade edilmesidir.” (Güler 2005: 86)

Tarihî olayların farklı bakış açılarıyla değerlendirilmesi, okuyucu kitlesinin ufkunu açar. Edebî eserlerdeki tarihî hadiselerin sunumu, aslında olaylara farklı tepelerden bakmaktan ibarettir. Üstelik tarihî hadiseleri edebî zevk olarak okumak tarihin ezberci ve çabuk unutulmuş tarafını izale etmek demektir. Böylece tarihî hadiseler daha kalıcı ve yoruma dayalı bir metotla okuyuculara aktarılır. Bir tarihçinin göremediği ayrıntıyı, edebî eser yazan bir kişi görebilir. Yazar, bu görme işini, ayrıntıları kurgu âleminde yorumlayarak elde eder.

Edebî eserlerde vakalar nakledilirken tarihimizin şanlı dolu sayfalarını aktarmak yeni nesilleri pozitif yönde motive eder. Geleceğimizi şekillendirecek olan bugünkü gençlere tarihimizin aydınlık ve zaferlerle dolu sayfalarını edebî eserlerle öğretmenin yararlı olacağı bir gerçektir. Böylece genç nüfusa ümit ve heyecan verilmiş olunacaktır: *“Milletler, buhranlı anlarında millî tarihlerinin şanlı dolu günlerini estetik bir şekilde ifade eden edebî eserler vasıtasıyla bedbinlikten kurtularak insanlığın devamı için elzem olan ümit ve imana kavuşmuşlardır.”* (Kerman, 1998, 274). Tarihî olaylar, edebî eserler oluşturan yazarlar için önemli bir çıkış noktasıdır. Özellikle de ele alınan tarihî vaka bir devre damgasını vuran bir olay ise bu, edebî esere farklı bir zenginlik katar.

Turan Oflazoğlu'nun tragedyaları konusu itibarıyla böyle zengin ve tarihî - kültürel kaynaklardan beslenen eserlerdir. Bu eserlerde tarihî olayların yaşanmışlık çizgisinden ayrılmadan yansıtıldığı görülmektedir. Oflazoğlu oyunlarındaki karakterleri, tarihî gerçek şahsiyetlerin kişiliklerine uygun olarak oluşturur. Eserlere bu yönüyle bakıldığında yazarın tragedyalarının tarihî gerçeklik çizgisinin yanı başında yer aldığı görülür.

Oflazoğlu tragedyaları geçmişi edebî eserin yapısı içinde değiştirmeden ve estetik haz katarak anlatmaktadır. Burada tarih kitaplarındaki bilgiler estetik hazla birleştirilerek edebî eser halinde verilir.

Tarihî Gerçeklik ve Edebî Eser Gerçekliği

Edebî eserler, okuyucularda estetik haz uyandırır. Bu nedenle edebî eserlerin gerçeğe uygun olup olmadıklarına değil, estetik haz bırakmada ne denli başarılı olduklarına bakılmaktadır. Bununla birlikte *“...tarih bir ilim, edebiyat ise sanattır”* (Enginün 1991: 76). Ayrıca eserin kurgusu, dili, eserdeki kahramanların karakter veya tip olmalarına göre davranış biçimleri edebî eser incelemelerinde göz önünde bulundurulmuş kıstaslardan birkaçıdır. Ayrıca tarih kitabı incelemekle tarihî tiyatro eseri incelemek arasında farklılık vardır:

“Tarih de tiyatro da doğrunun, gerçekliğin peşindedir; tarih bilimsel gerçekliğin, tiyatro

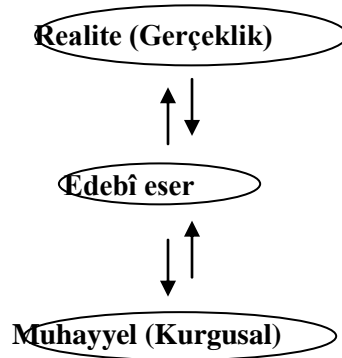
Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/2 Spring 2011*

ise estetik gerçekliğin; ikisi de inandırıcı olmak zorundadır. Tarih bunu kanıtlarla, belgelerle sağlar. Bir tarih kitabı ne denli güzel, ne denli etkileyici, çarpıcı bir üslupla yazılmış olursa olsun, kabul ettirmeye çalıştığı şeyleri nesnel kanıtlara dayandırmıyorsa, tarih bilimi açısından hiçbir değeri yoktur. Oyun yazarı ise, dramatik güzelliğin oluşması için gerekli unsurları bir araya getirememişse, işlediği ham maddeden başarılı bir oyun çıkaramamışsa, isterse en güvenilir belgelere dayansın, kimse umursamaz. Böyle olduğu içindir ki, tarih eserini de tiyatro eserini de ne olduğuna göre eleştirmemiz gerekir”(Oflazoğlu 1985: 9–10).

Ancak eleştiri yaparken millî tarihimizi konu alan eserleri toplumun doğru bilgilendirilmesi yönünden hassasiyetle seçmemiz gerekir. Bu tür edebî eserleri okuyan insanların çoğu tarihî vakaları bir film şeridi gibi hafızalarından geçirmekte ve anlatılan olayları hiç sorgulamadan tümüyle doğru olarak kabul etmektedirler. Bu nedenle edebî eserler, toplumsal kültürlenme sürecinde dikkate değer bir vazife üstlenmektedir.

Oflazoğlu tragedyaları, konusunu tarihten alan eserler olması ve hadiseleri çarpıtmadan vermesi yönüyle önem taşımaktadır. Ancak her edebî eser tümüyle gerçek veya tümüyle hayalî değildir. Edebî eser gerçekliği aşağıdaki gibi şematize edilebilir:

Edebî eserler realite ile muhayyel arasında bir noktada gider gelirler. Her eserde hem realiteden hem de hayalî vakalardan izler bulmak mümkündür. Edebî türler realiteye yaklaştıkça tarihî çizgiye yakın bir yerde durmuş olurlar. Ancak muhayyel noktaya kaydığında tarihî gerçeklerden uzaklaştığı görülür. Ayrıca hiçbir edebî eser, tamamıyla gerçek olamaz. Eğer tamamıyla gerçek olsa ona edebî eser değil belki tarih kitabı demek gerekirdi. Bununla birlikte okuyucu, edebî eserin bir tarih kitabı olmadığını zaten eseri okumadan önce bilmektedir. Tarihî gerçekler edebî eser yazarının hayal prizmasında kırılmalara uğrayarak okuyucuların karşısına çıkmaktadır. Ancak bu kırılmalara rağmen Oflazoğlu'nun tarihî çizgiye çok yakın bir noktada durarak eserlerini oluşturduğu da bir gerçektir.

Oflazoğlu Tragedyaları ve Tarihin Yorumlanması

Oflazoğlu tragedyaları, tarihin üzerinde fazla durmadığı, ancak millî tarihimiz açısından önem taşıyan olayları bilimsel kaynaklardan hareketle yorumlayan tiyatro eserleri olarak değerlendirilebilir. Edebî kurgu dediğimiz kavram, genellikle yazarın hayal gücüyle şekillendirilir. Bu kurguda gerçeklere bağlılık aranmaz; ancak Oflazoğlu tiyatroları tarihî gerçek vakalardan beslenen tragedyalardır. Bu eserlerden özellikle okul çağındaki öğrencilere tarih öğretmek için yararlanılabilir.

Okullarda tarih dersinin öğretimi ile ilgili Amerika başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde çalışmalar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Turkish Studies

“Edebiyat Aracılığıyla Tarih ve Okuma Eğitimlerini Bütünleştirmeye Yönelik Bir Araştırma” adını taşıyan bir araştırmaya göre tarihî olayların edebî eserlerle öğretilmesinde büyük bir başarı sağlanmıştır. Bir deney grubu üzerinde yapılan araştırmaya göre edebî eserler vasıtasıyla Amerikan tarihini öğrenme başarısının % 60 oranında arttığı tespit edilmiştir. (Smith vd.1992: 370–375).

Bu da gösteriyor ki edebî kurguyla ve tarihî gerçeklerden sapmadan oluşturulan eserler vasıtasıyla millî tarihimizi yeni nesillere kolaylıkla öğretebiliriz. Çünkü tarihî olaylar diğer olaylara göre daha dikkat çekicidirler:

“Tiyatro oyunlarına konu olan tarih oyunlarında da, değişmezlikleri dışında, buna benzer kural dışı bir yön vardır. Öbür olaylardan daha çok çekerler dikkatimizi; ayrıca, etki alanları daha geniştir, doğurduğu sonuçlar bütün toplumu ilgilendirir” (Oflozoğlu 1985: 13).

Etki alanı oldukça geniş olan tarihî oyunları eğitim çağındaki gençlere okutmak onlara millî şuur kazandırmaya yardımcı olacaktır. Çünkü Turan Oflozoğlu, eserlerini tarihi saptırmadan; ancak yeniden yorumlayarak kaleme alır. Aşağıda Turan Oflozoğlu’nun bazı tragedyaları tarihî çizgiye paralellik yönüyle incelenecektir:

Kösem Sultan

Kösem Sultan, Turan Oflozoğlu’nun üç perdelik oyunudur. “Tragedya olarak kaleme alınan eser, IV. Murat, Deli İbrahim ve Kösem Sultan iktidar üçlemesinin sonuncu halkasını oluşturmaktadır. Bu oyunların tamamına Kösem Sultan’ın ihtirasları hâkimdir” (Ayata 2009: 203). Eserde Kösem Sultan’ın Osmanlı’yı, taht arkasından küçük padişah Sultan IV. Mehmet’e fısıldayarak yönetmesi ve saray entrikaları anlatılmaktadır.

Kösem Sultan adlı tragedyada anlatılan vaka zincirine bilimsel tarih kitaplarında -cümle düzeyinde bile benzerlikler görece kadar- rastlamak mümkündür. Bu yönüyle eserde tarihî bilgiler değiştirilmeden ve saptırılmadan verilir.

Trajik oyunda Sultan IV. Mehmet, Kara Murat’a kızar ve ona bir nâme gönderir: Nâme’de şunlar yazılıdır:

“Ben seni bağlarda bahçelerde işret üzere olman, çengi oynatman için mi Sadrazam eyledim. Devlet işlerine bir hoşça bakasın. Bir daha ayyaşlığını işitmeyeyim. Yoksa başını keserim” (Oflozoğlu 1982: 68).

Bu nâme’yi okuyan Sadrazam Kara Murat, IV. Mehmet’in yazı ustası olan lalasına gelerek: “Böyle edayı Pâdişah ne bilirdi? Senden başka kimin öğretmesi olabilir bu?” (Oflozoğlu 1982: 68) sözleriyle ona çıkışır. Eserde anlatılan padişahın nâmesi Osmanlı Tarihi’nde şu şekilde kayıtlıdır: “Ben seni bağ ve bahçelerde iş ü işrette olmak için mi vezir eyledim? Umûr-ı memleket ile bir hoşça tekayyüd eyle; bir dahi ayyaşlığın işitmeyeyim. Yoksa senin başını keserim” (Uzunçarşılı 1983: 247). Bu hâdiseden sonra Kara Murat istifa eder. Yerine Siyavüş Paşa geçer. Kösem Sultan adlı eserdeki sahneler tarih kitaplarında mevcuttur. Ancak bu bilgiler tarih kitaplarındaki kuru nesir cümleleriyle değil, edebî eserin estetik hazzı ile yoğrularak okuyucuya aktarılır. Tragedyanın bir sahnesinde Kösem Sultan, piyasaya ayarı bozuk akçe sürme fikrini ortaya atar:

“Kösem:

— Belgrat ve Bosna’da gümüşü eksik kestirilen paraları İstanbul esnafına cebren dağıtarak ayarı tam parayla değiştirmek iş mi yani? Bu yoldan ne büyük kazanç elde edebileceğimizi bir düşünün ağalar, kafaları çalıştırmak gerek” (Oflozoğlu 1982: 112).

Bu olay, Osmanlı Tarihi’nde şöyle anlatılır: “Kendi menfaatleri peşinde koşan ocak

Turkish Studies

ağaları, mal memurlarıyla anlaşarak hazineye seksen akçeye alınan bir kuruş'un ulûfe yani maaşta seksene verilmeyip züüf yani ayarı bozuk olan akçe ile tebdil edilmek suretiyle bin kese akçede üç yüz kese kalacağını hesap ederek tatbikata başlamışlardı" (Uzunçarşılı 1983: 250). Olayı haber alan esnaf ise bozuk para karşılığında mal almak isteyen askerlere karşı dükkânlarını açmamaya karar verirler. Turan Oflazoğlu, diğer tragedyalarında olduğu gibi burada da tarih çizgisine çok yaklaşır; hatta Uzunçarşılı'nın cümleleriyle eserdeki cümleler neredeyse aynı olacak kadar birbiriyle örtüşür. Oflazoğlu, bu eserinde tarihî gerçekliği sanatsal gerçekliğe dönüştürüp edebî kurguyu tarihî ve ilmî düzleme aktarır.

Cem Sultan

İki perdelik tragedyaya olan Cem Sultan, Turan Oflazoğlu'nun taht mücadelesini tarihî çizgiden sapmadan anlattığı bir diğer eserdir. Sultan Beyazıt ile Cem Sultan'ın iktidar mücadelesinin anlatıldığı eserde Osmanlı topraklarından İtalya'ya kadar geniş bir coğrafya anlatılır. Yazar, bu oyunda da tarihî vakayı edebî yapıya başarıyla dönüştürür.

Tarih kitaplarında Cem Sultan'ın Sultan Beyazıt'a yazdığı bir mektuptan bahsedilir: "*Cem Sultan, kardeşine Mısır'dan gönderdiği bir mektupta 'sıkıntı içinde' olduğunu bildiriyordu. Beyazıt ise ona gönderdiği cevapta hükümdarlık iddiasından vazgeçmesi şartıyla kendisine yılda bir milyon akçalık bir tahsisatın verileceğini bildirdi. Fakat Saltanat iddiasını sürdürmekte kararlı olan Cem, bunu kabul etmedi*" (Yücel vd. 1990:199). Sultan Cem, Mısır'dan gönderdiği mektuplarda Beyazıt'a sürekli olarak kendi durumunun kötülüğünden ve kardeşi Beyazıt'ın rahatlığından söz eder. Oflazoğlu, Cem Sultan'ın bu durumunu ifade eden ve Cem Sultan tarafından yazılmış mektubu beyitlere dönüştürerek okuyucularına aktarır:

"Sen gül döşekte gülerek arzuyla yatarken

Ben dikenli yatağa baş korum, nedir sebep?

Hicaz'da hacı olup tahtımı isterim de

Hakkı hukuku tanımazsın, nedendir acep?" (Oflazoğlu 1986: 26).

Cem Sultan'ın bu şiiri Tezkire-i Sehi'de mevcuttur. Sultan Cem ile Beyazıt'ın birbirlerine hitaben söyledikleri beyitler, Sehi Bey'in tezkiresinden takip edilebilir: "*...Cem, bâşın alub kaçub Arab evine girüb andan Ka'be şerefallah ziyaretine varub andan gelüb Karaman vilayetinde oturub tekrar Saltanat davasın itdikde nesne başarmayub Sultan Bayazid bu beyti diyüb ve yazub Sultan Cem'e gönderdi. Ol beyt budur:*

Hacce'l-haremeyn diyü sen dava kılarısın

Bu saltanat-ı deniye için bu nice taleb ne?

Sultan Cem dahi ol beyt mukabelesinde bu beyti gönderdi:

Sen pister-i gülde yatasın şevk ile handan

Cem hicr ile balin edine hârı sebeb ne?" (Edirneli Sehi 1325: 13–14). Oflazoğlu'nun bu tezkireyi görüp görmediği ile ilgili bir kayıt yoktur. Ancak Sehi Tezkiresi'ndeki beyitler ile Oflazoğlu'nun beyitleri birbirine çok benzemektedir. Sehi Tezkiresi'nde Cem Sultan ile ilgili nakledilen olayların büyük bölümü Sultan Cem'in Avrupa'da yaşadığı maceralar ile ilgilidir.

Oflazoğlu'nun bu eserinde Cem Sultan'ın ölümü anlatılmış, aynı sahne tarihî kaynaklara benzer biçimde yansır:

"Cem (gülümseyerek el çırpır, kaygı içre giren Sinan'la Süleyman'a): Ağabeyim Sultan Beyazıt'a vasiyetimdir: Devletli kardeşim, bana gurbette sadakatle hizmet eden adamlarımı

Turkish Studies

hoş tutasın. (Helen ve Süleyman sessizce ağlarken Sinan kendini zor tutmaktadır.) Babasız kalan kızlarıma babalık edip bahtı açık kişilerle baş göz edesin. Validemle haremimi dahi gözetmeni dilerim. Vücudum yabancı toprağa karışmasın. Bursa'da yatan ağabeyim Şehzade Mustafa'nın yanına gömdür beni. Orda dinlenmek isterim. Vatanda olmak gibi saltanat var mı?" (Oflazoğlu 1986: 110).

Cem Sultan'ın ölümü sahnesi Tezkire-i Sehi'de ise şöyle anlatılır: "...Saltanat davasını eyleyüb surat bulmayıcak gemiye girüb derya yüzüne kaçub Rim Papa'ya varub anda Allah emrine yetişüb meyyitin Burusa'ya getürdüler. Mezarı Burusa'dadır" (Edirneli Sehi 1325: 14). Aynı sahne tarih kitabında ise şu şekilde yer alır: "Cesedi, onun yanındaki felaket arkadaşları Celâl ve Sinan Beyler tarafından dini bir tören yapıldıktan sonra kralın izniyle ilaçlanıp kendilerine teslim edilmiştir. (...) Onun cesedi Bursa'da Muradiye'de Fatih Sultan Mehmet'in oğlu Şehzade Mustafa'nın yani ağabeyinin yanına gömülmüştür" (Yücel vd. 1990:203).

Yukarıdaki bilgilerden hareketle denilebilir ki Cem Sultan tragedyası, tarihî hadiselerin ışığında yazılmıştır. Bu yönüyle eser orijinal bir tarihî kaynak olarak değerlendirilebilir.

III. Selim, Kılıç ve Ney

Eserde birbirine tamamen zıt olan padişah kimliği ile sanatçı kimliği arasında sıkışıp kalan III. Selim'in dramı anlatılmaktadır. Eser, üç perdelik tragedyadır. Eserde III. Selim, tüm olumsuzluklar karşısında kendini musikiye vererek rahatlamaya çalışır. Kardeşi Mahmut ve kendisini seven dostları zor durumlarda Selim'in tahtının üzerinde duran kılıcı alıp zorluklarla mücadele etmesini beklerler. III. Selim elini sürekli kılıca uzatır ama sonunda neyi alıp üflemeğe başlar. Bu yüzden de bir padişahın yapması gereken görevleri soğukkanlılıkla yerine getiremez. Bu arada imparatorluk toprakları tek tek elden çıkmaktadır.

Eserde tarihî olaylar, yazarın diğer tragedyalarında olduğu gibi değiştirilmeden verilir. I. Perdede İngiliz Donanması, hiçbir direnişle karşılaşmadan İstanbul'a girer. İngilizler bir elçi gönderip şu isteklerde bulunurlar:

" Musa (göstererek)

— İngiliz Elçisi'nden namedir, hünkârım.

(Selim, okumasını işaret edince)

Elçinin Sesi:

— Güçlü İngiliz donanması, İngiliz sularında yol alırcasına ya da bir İngiliz limanına girercesine rahat ve emin, Çanakkale Boğazı'nı geçerek Marmara'ya girmiş, Kınalı ve Burgaz Adaları açığında demir atmıştır. Şimdilik şanlı padişaha saygısından uzak duruyor biraz. Ancak İngiltere'nin istekleri bir gün içinde kabul edilmezse bu saygılı uzaklık tehlikeli bir yakınlığa dönecektir.

Selim:

— İstekler?

Elçinin Sesi:

— Osmanlı Donanması bir süre bize emanet edilecek ve Rusya ile derhâl barış imzalanacak" (Oflazoğlu 1994: 52 – 53).

Bu hadise tarihi vesikalarda ise şöyle anlatılır:

"...14 gemilik bir İngiliz donanması Çanakkale Boğazı'ndan geçip Marmara Denizi'nde ilerlemeye başladı.(19 Şubat 1807) İngiliz savaş gemilerinin manevra

Turkish Studies

yaptıklarını sanan Kaptan Paşa, bayram dolayısıyla askerlerin dağılmış olması nedeniyle İngiliz gemilerine karşı etkili bir savunma yapamadı. Böylece Osmanlı Tarihi'nde ilk kez bir düşman devletin donanması Çanakkale Boğazı'ndan hemen hemen hiçbir direnişle karşılaşmaksızın geçmiş oluyordu" (Uzunçarşılı 1983: 152).

İngiliz gemilerinin iç sularımıza girmesi Osmanlı'yı zor durumda bırakmak içindir: "İngiliz gemileri Osmanlı'yı kendileri ile ittifak etmeye zorlamak ve gözdağı vermek için onun iç sularına kadar sokulmuştur (Ayata 2009: 220). Oflazoğlu bu tarihî hadiseyi kuru nesir cümleleriyle vermek yerine sahne diline uyarlayarak aktarır. Böylelikle tarihin ezbercilikten kaynaklanan sıkıcı yönü, yazar tarafından izale edilir.

Eserde anlatılan bir başka olay da Musa Paşa (Köse)'nin devlete ihanet etmesi ve Kabakçı Mustafa ile birleşip isyan çıkarmasıdır. Musa Paşa, Yeniçeri yamaklarına şöyle seslenir:

"Musa:

— Hepimiz bir şeyler yapmalıyız din ve devlet elden gitmeden. Padişahın sizleri bağışlamasını sağladık; ama Frenk esvabı giyilsin der ille de.

Kabakçı:

— O mu ister bunu yoksa...

Ataullah:

— O da ister, İngiliz dostu akıl hocaları da.

...

Musa:

— Hemen reddetmeyin beni dinlerseniz, önce birkaçınız giyip denesin. Ola ki hoşunuza gider; ne de olsa renkli, gösterişli bir kılık, Avrupa işi ne de olsa. Medeni dünyadan gelme.

II. Yamak:

— Gâvur işi o, gâvur.

III. Yamak:

— Başka türlü görenler bizden değildir" (Oflazoğlu 1994: 135 – 136).

Yukarıda anlatılan bu olay Uzunçarşılı'nın kaleminde ise şu şekilde aktarılır: "...Musa Paşa (Köse) Rumeli Kavağı'nda bulunan İstanbul Boğazı muhafızı Yeniçeri yamaklarına 'Nizam-ı Cedit giysisi giydirip onları bu teşkilata alması konusunda Boğaz Nazırı İngiliz Mahmut Efendi'ye emirler verdi. (...) Bunun üzerine galeyana gelip heyecana kapılan Yeniçeri yamakları 'Biz kuloğlu kuluz. Baba ve dedelerimizden beri yeniçeriyiz. Bu bakımdan asla Nizam-ı Cedit giysisi giymeyeceğiz.' diyerek isyana başladılar" (Uzunçarşılı 1983: 170). İsyân sırasında III. Selim ney çalmaktadır. Asiler onu öldürmek için saldırırlar ve Sultan Selim, saldırganlara karşı kendisini kılıçla değil neyle savunmaya kalkışır ancak isyancılar onu öldürürler.

Turan Oflazoğlu'nun tragedyaları yukarıdaki alıntılarda görüldüğü gibi sürükleyici ve içerisinde heyecan unsuru bulunan edebî eserlerdir. Yazar, bu durumu büyümlü bir atmosfer içerisinde yaşamak olarak değerlendirir:

"Tiyatro oyunundaki tarih oyununu seyrederken, kendimizi büyümlü bir perspektif içerisinde görür, derinlerden, ta ötelere kavrarız varlığımızı; kendimizi oyundaki kişinin yerine korken, deşişmezle, sonrasızla, mutlaka özdeşleşiriz ve ölümsüzlüğümüz geçici bir süre

Turkish Studies

için de olsa, aşılırken, ölümsüzlük özleminin tohumları ekilir içimize. Yaşama gücümüz artar” (Oflazoğlu 1985: 13).

Yazarın ifade ettiği *büyülü perspektif* onun tragedyalarında yoğun olarak bulunmaktadır.

Sonuç

Tarihi olayları kendilerine konu olarak seçen yazarlar eserlerini geçmişteki olayları anlatmak için yazmazlar. Sanat eserinin ortaya çıkması için sanatçının muhayyilesi işe karışır. Böylece muhayyel (hayalî) ile mimesis (gerçeklik) sınırları içerisinde edebî eser kendisine yer bulur. Bu sınırlar içerisinde reel olana yani mimesise yakın olan edebî eserler tarih çizgisiyle paralellik içerisinde olurlar. Muhayyele yakın eserlerde ise tarihî çizgide kırılmalar gözlemlenir. Eserdeki hadiseler reel olsun veya olmasın okuyucuda tarihe karşı bir ilgi ve estetik haz duygusu uyandırır. Böylece okuyucuda bir tarih şuuru oluşur. Tarihî roman veya tiyatro yazmak yazar için bir tür kaçıştır. Yaşadığı günün meselelerini ele alamayan yazar günün meselelerini tarihi zemine ve kadroya aktarır.

Tarih bilincinin nesillere sağlıklı ve kalıcı bir biçimde aktarılabilmesi için edebî sanat eserlerinden yararlanmak gerekir. Bu yönüyle incelenen Oflazoğlu'nun tragedyaları tarihî bilgileri yeni kuşaklara sağlıklı ve doğru öğretmek için bulunmaz birer kaynaktırlar. Şunu da eklemek gerekirse gerek yakın tarih gerekse Osmanlı Tarihi Türk edebiyatçıların zihnini daima meşgul eder. Tarihî tiyatro yazarlar, henüz aydınlatılmayan tarihin kara noktalarını bu eserler vasıtasıyla aydınlatırlar. Karanlıkta kalan tarihî vakaları edebî kurgu ile süsleyen yazarlar önemli bir boşluğu doldurmuş olurlar. Bu da tarihin edebî eserde yeniden yorumlanması anlamına gelir.

Oflazoğlu tragedyaları konularını çoğunlukla tarihten alır. Yukarıda ele alınan III. Selim Kılıç ve Ney'de birbirine tamamen zıt olan padişah kimliği ile sanatçı kimliği arasında sıkışıp kalan bir padişahın dramı anlatılır. Cem Sultan'da kendi devleti, öz ağabeyi ve dünyanın iki yüzlülükleri ile aynı anda savaşmaya mecbur kalan bir şehzadenin dramı kurgulanır. Kösem Sultan'da ise Sultan Murat'ı tahttan indirip yerine Şehzade Beyazıt'ı geçirmek isteyen Kösem Sultan'ın saray entrikaları tarihî vakalar olarak okuyuculara sunulur. Ancak yazarın tragedyalarında tarihin edebî eserin kurgusal (fiktif) yapısı içerisinde yorumlanarak verildiğini görülür. Tarih kitaplarında olmayan diyalog sahneleri, kahramanların psikolojik yapısı ve olaylar karşısında iç konuşmaları tarihin yeniden yorumlanması olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- AYATA, Yunus (1999). **Turan Oflazoğlu'nun Oyunları**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- EDİRNELİ Sehi (1325). **Tezkire-i Sehi**, İstanbul: (Eski yazı) Kütübhâne-i Âmed.
- ENGİNÜN, İnci (1986). “Turan Oflazoğlu, III. Selim Kılıç ve Ney”, Ocak 1986'dan ayrı basım, **Erdem**, C. 2, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.
- ENGİNÜN, İnci (1991). **Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları**, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- GÜLER, Doç. Dr. İbrahim (2005). **Tarihin Toplumdaki İşlevi ve Öğretimi**, Ankara: Elif Kitabevi.
- KERMAN, Zeynep (1998). **Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- OFLAZOĞLU, A.Turan (1982). **Kösem Sultan**, İstanbul: Adam Yayıncılık.
- OFLAZOĞLU, A.Turan (1985). “Tarih ve Tiyatro”, **Türk Dili**, Ankara: C. XLIX, Sayı 397.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/2 Spring 2011

-
- OFLAZOĞLU, A.Turan (1986). **Cem Sultan**, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.
- OFLAZOĞLU, A.Turan (1994). **III. Selim Kılıç ve Ney**, Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.
- SMITH, A. J. ve MONSON, J. A. ve DOPSON, D. (1992). “A Case Study On Integrating History and Reading Instruction Through Literature”, **Social Education**, America: S.E. Press, 56: 370–375.
- UZUNÇARŞILI, Prof. Dr. İsmail Hakkı (1983). **Osmanlı Tarihi**, c. III, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- YÜCEL, Prof. Dr. Yaşar ve SEVİM, Prof. Dr. Ali(1990). **Türkiye Tarihi II**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/2 Spring 2011